

ÄÄNEKOSKI

Kovalanniemen
arkeologinen inventointi
28.11.2025

Janne Soisalo

Tilaaaja: Äänekosken kaupunki

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Sisällys

Perustiedot.....	3
Kartta Kovalanniemen sijainnista Äänekoskella	4
Kartta inventointialueesta	5
Kohdeluettelo	6
Kohdekartta	7
Inventointi.....	8
Esiselvitykset	8
Arkistotutkimus	8
Maastonpiirteet ja vesistöhistoria	11
Maastotyö	13
Tulos	15
Lähteet.....	16
Kohdeluettelo	17
Yleiskuvia alueelta	40
Kartta maastossa koepistoin tutkituista alueista	43

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kansikuva: Niiranhiekan rantaa kuvattuna itään.

Perustiedot

Alue: Äänekosken kaupungissa sijaitsevat Kovalanniemen kiinteistöt 992-403-2-34, 992-403-7-44 ja 992-403-7-24 sekä Kovala 992-403-2-53.

Tarkoitus: Selvittää alueella sijaitsevat muinaisjäännökset ja muut suojeltavaksi katsottavat arkeologiset kulttuuriperintökohteet.

Maastotyö: 8. ja 20.10 sekä 3.11.2025.

Tilaaja: Äänekosken kaupunki.

Tekijät: Arkeologitoimisto Aleksandria Oy. Maastotyö: Janne Soisalo. Raportti: Janne Soisalo.

Aikaisemmat tutkimukset: Irmeli Suviola inventointi 1982, Hannu Kotivuori inventointi 1982, Simo Vanhatalo inventointi 1984.

Tulokset: Inventoinnissa ei löydetty uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Kivikautisen asuinpaikan *Niirahiekan* (Mj. rek. 992010001) rajausta ehdotetaan muutettavaksi maastossa tehtyjen havaintojen ja aikaisempien inventointien tietojen perusteella. Myös kivikautisen asuinpaikan *Kovalanniemi* (Mj.rek. 992010002) rajausta ehdotetaan laajennettavaksi. Inventoinnissa löydettiin uusi historiallisen ajan asuinpaikka *Kovalanniemi eteläranta*, ja se ehdotetaan suojeltavaksi muuna kulttuuriperintökohteena. Lisäksi löydettiin kaksi historiallisen tai modernin ajan rajamerkkiä *Kovalanniemi* 5 ja 6, jotka sijaitsevat kiinteistön rajalla. Nämä eivät ole arkeologisia suojelukohteita.

Lausunto: Keski-Suomen museo, JyväskyläDno-2025-3141.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 11/2025, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 11/2025. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja tallessa Arkeologitoimisto Aleksandria Oy: n kovalevyllä. Kuvat: J. Soisalo. Raportin kohdenumerot ovat epävirallisia ja tarkoitettu vain karttavitteiksi. Kaikki mittaukset on tehty Maastokartat sovelluksella ja niiden mittatarkkuus on +/- kolme metriä.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

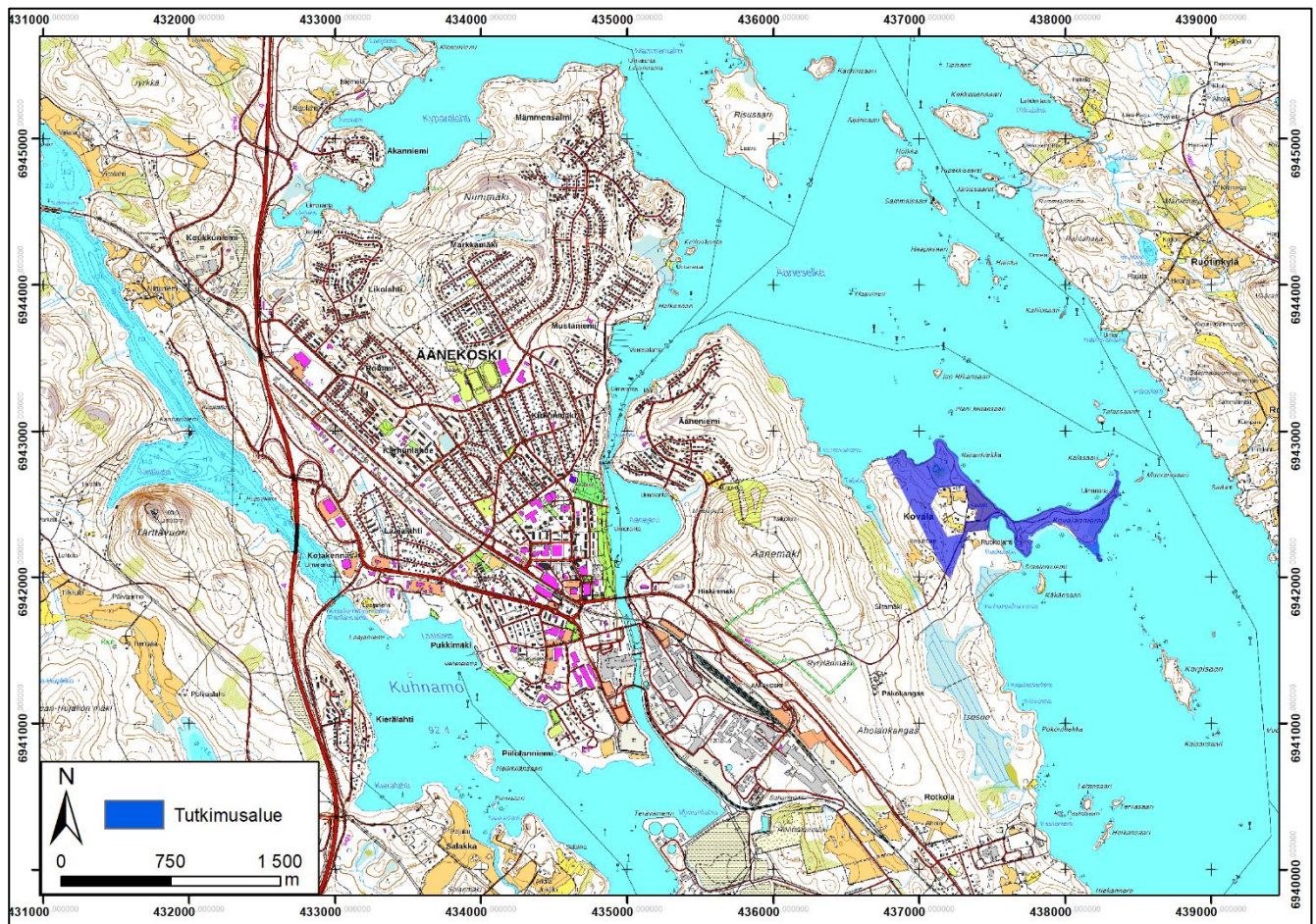
Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kartta Kovalanniemen sijainnista Äänekoskella

Kartta 1. Kovalanniemi ja kovalajärvi sijaitsevat noin kolme kilometriä Äänekosken keskustan itäpuolella.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

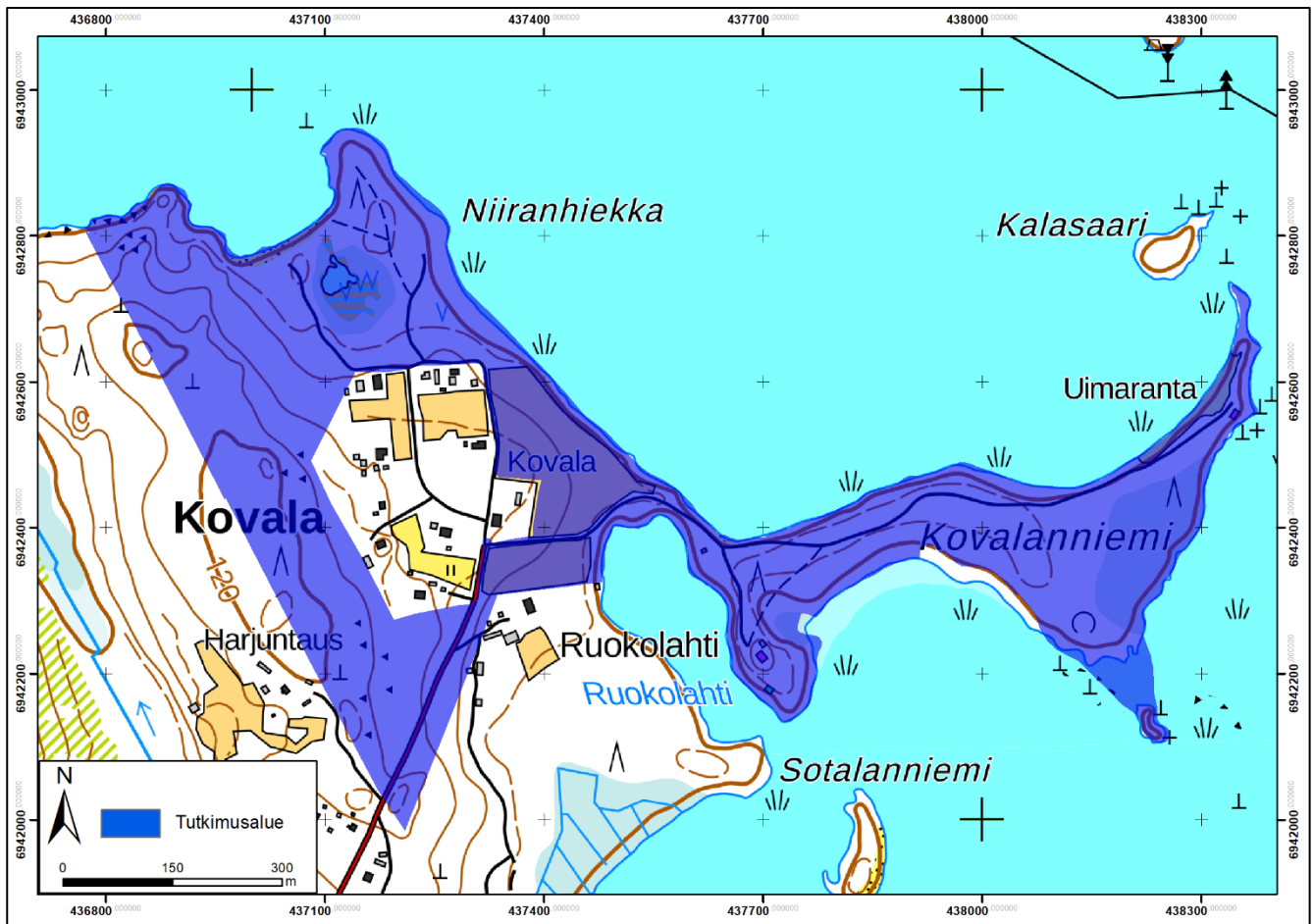
Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kartta inventointialueesta

Kartta 2. Karttaan on merkitty tutkittu alue, joka on rajattu sinisellä viivalla.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kohdeluettelo

Selitykset:

NR: kohdenumero raportissa (raportin kohdenumerot ovat epävirallisia ja tarkoitettu vain karttaviitteiksi)

N E: kohteen koordinaattipiste, ETRS-TM35FIN koordinaatisto.

KUNTA: kohteen sijaintikunta

NIMI: kohdenimi

AJOITUS: kivik. = kivikautinen, esihist. = esihistoriallinen, raut. = rautakautinen, hist. = historiallinen

LAJI: kohteen tyyppi

TUNNUS: muinaisjäännösrekisterissä käytetty kohdetunnus

ETÄISYYS: Lähin etäisyys suunnitellusta voimajohdosta tai maakaapelista.

NR	N	E	KUNTA	NIMI	AJOITUS	LAJI	TUNNUS
KIIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET (suojelukohteita sm)							
1	6942782	437053	Äänekoski	Niiranhiekkä	kivik.	asuinpaikka	992010001
2	6942390	437604	Äänekoski	Kovalanniemi	kivik.	asuinpaikka	992010002
MUU KULTTUURIPERINTÖKOHDE (suojelukohte s)							
3	6942395	437990	Äänekoski	Kovalanniemi eteläranta	hist.	asuinpaikka	uusi kohde
LÖYTÖPAIKAT (ei suojelukohteita)							
4	6942382	437665	Äänekoski	Kovalanniemi 3	kivik.	löytöpaikka	1000052639
5	6942405	437517	Äänekoski	Kovalanniemi 4	hist.	löytöpaikka	1000055452
6	6942380	438120	Äänekoski	Kovalanniemi pohjoisranta	raut. /ajoit.	löytöpaikka	1000038201
MUUT KOHTEET (ei suojelukohteita)							
7	6942364	437890	Äänekoski	Kovalanniemi 5	hist.	kivirakenteet, rajamerkit	uusi kohde
8	6942450	437878	Äänekoski	Kovalanniemi 6	hist.	kivirakenteet, rajamerkit	uusi kohde

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

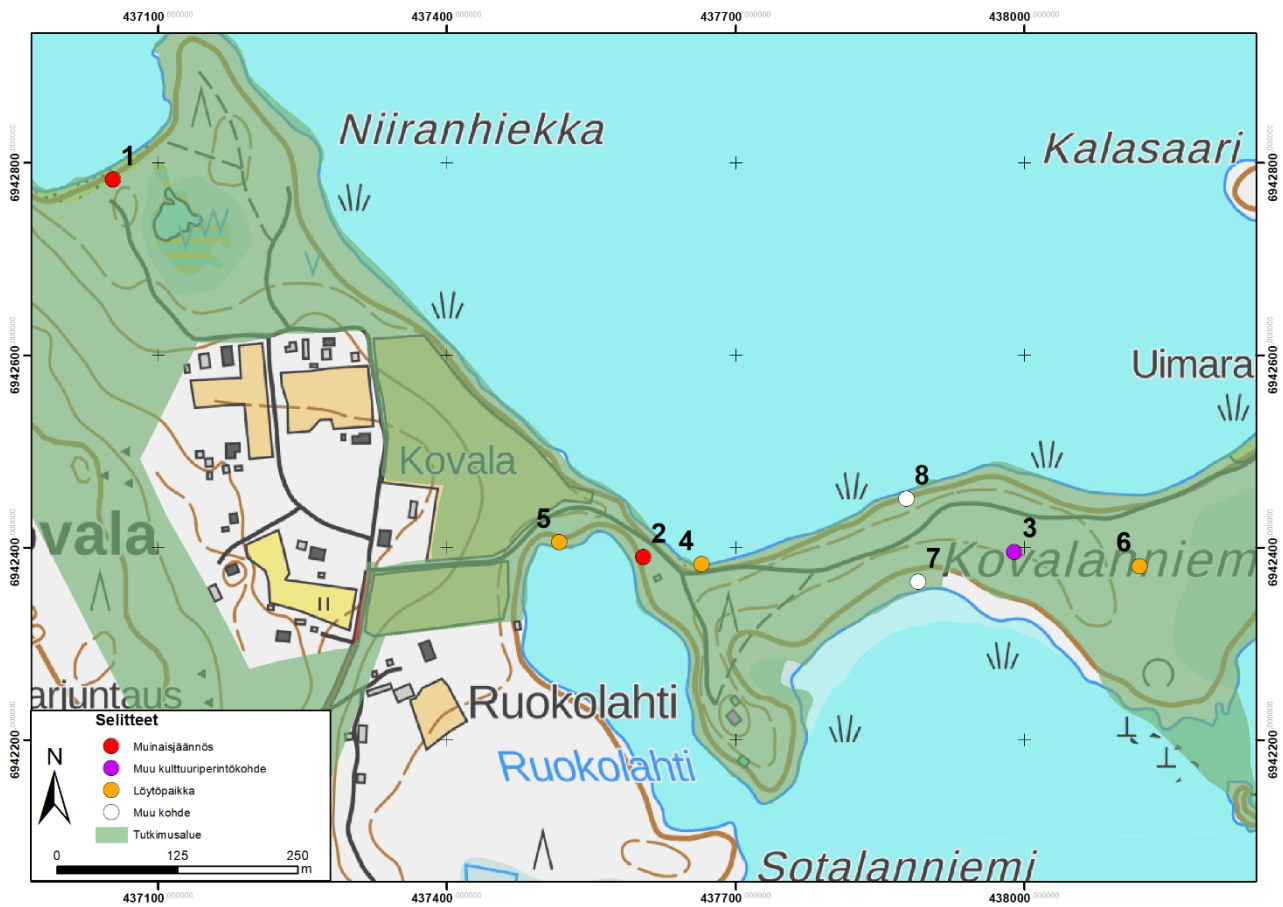
Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kohdekartta

Kartta 3. Raportin kohteiden sijainti kartalla. Kiinteät muinaisjäänökset merkitty punaisella, Muu kulttuuriperintökohde sinisellä, löytöpaikat keltaisella ja muut kohteet valkoisilla symboleilla.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Inventointi

Äänekosken kaupunki on laatimassa Kovalanniemen ja Kovalan asemakaavan muutosta. Keski-Suomen museo edellytti 2.5.2025 antamassaan lausunnossaan JyväskyläDno-2025–3141 asemakaavan muutoksen arkeologista inventointia. Äänekosken kaupunki tilasi arkeologisen inventoinnin Arkeologitoimisto Aleksandria Oy:ltä. Tässä inventoinnissa tutkittiin maastossa koko Keski-Suomen museon inventoitavaksi edellyttämä alue. Arkeologi FM Janne Soisalo teki inventoinnin maastotyön, 8., 20.10. ja 3.11.2025, työn kannalta hyvissä olosuhteissa.

Esiselvitykset

Arkistotutkimus

Arkistotutkimus ulottui koko inventoitavalle alueelle, jolta tarkistettiin vanhat peruskartat ja vanhimmat saatavilla olevat ja riittävän tarkat kartat, joista vanhin on Laukaan pitäjänkartta vuodelta 1780. Kartassa on merkitty Kovalan talo nykyiselle paikalleen ja tämän lisäksi Kovalanniemen etelärannalle on merkitty talo. Hieman myöhäisemmässä, mutta suurin piirtein samaa aikaa kuvaavassa Kuninkaan kartastossa (1776–1805) on merkittynä Kovalan talo, mutta Kovalanniemeen ei ole asutusta. Kovalan pellot ovat nykyisillä paikoillaan ja myös Kovalanniemessä on peltoa samalla paikalla kuin myöhäisemmillä kartoilla. Kovalan aluetta kuvaa pitäjänkartta vuodelta 1846, jossa Kovalan talo on samalla paikalla kuin aikaisemmin ja Kovalanniemessä on peltoa tai niittyä, mutta ei asutusta. Kovalanniemeen on merkitty peltoa vielä 1969 laaditulla peruskartalla, mutta sen jälkeen pellot on metsitetty kuusella. Nykyisin paikalla on tiheä ja varttunut kuusimetsä.

Vanhoiden karttojen perusteella alueelta voisi olla löydettävissä 1700-luvun lopulla autioituneeseen taloon liittyviä rakenteita tai muita jäännöksiä Kovalanniemen etelärannalta. Alueella ei vanhojen karttojen mukaan ole kulkenut kylän- tai pitäjänrajoja.

Muinaisjäännösrekisteri tarkastettiin ennen maastotöitä ja siihen on merkittynä kaksi kiinteää muinaisjäännöstä, kivikautiset asuinpaikat *Niiranhiekkä* (Mj.rek. 992010001) ja *Kovalanniemi* (Mj. rek. 992010002), jotka ovat inventointialueella. Aueella sijaitse myös kolme löytöpaikkaa, kivikautinen löytöpaikka *Kovalanniemi 4* (Mj. rek. 1000055452), historiallinen löytöpaikka *Kovalanniemi 3* (Mj. rek. 1000052639) ja ajoittamaton/rautakautinen löytöpaikka *Kovalanniemi pohjoisranta* (Mj. rek. 1000038201). Näiden lisäksi Keski-Suomen museon tiedossa oli kaksi kansalaisten tekemää Ilppari-ilmoitusta.

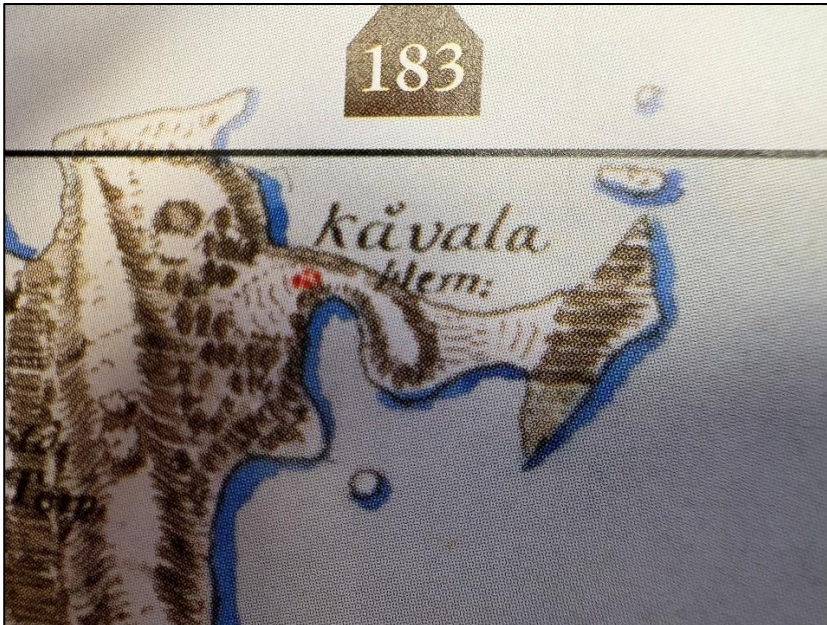
Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kartta 4. Kovalan alue 1776–1805 laadituilla Kuninkaan kartoilla. Kovalan talo on nykyisellä paikallaan eikä Kovalanniemeen ole merkitty taloa.

Kartta 5. Vuonna 1846 laaditulla pitäjänkartalla Kovalan talo on nykyisellä paikallaan eikä Kovalanniemeen ole merkitty taloa.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kartta 6. Vuonna 1969 laaditulla peruskartalla Kovalanniemessä on vielä peltoa.

Maastonpiirteet ja vesistöhistoria

Kovalanniemen ja Kovalan alueet sijoittuvat Kymijoen vesistöön kuuluvan Ala-Keiteleen rannoille (99.9 m mpy). Inventointialueeseen kuuluu noin neljä kilometriä nykyistä rantaviivaa ja koko inventoitava alue on jossain vesistöhistorian vaiheessa ollut järven rantaa. Korkeudeltaan alue vaihtelee noin 100–123 metrin välillä. Korkeimmat kohdat ovat pienialaisia ja sijaitsevat alueen itäosan harjanteella. Suurin osa alueesta on loivapiirteistä ja sijaitsee alle 105 metrin korkeudella.

Maaperä on itäosan harjanteella hyvin kivistä ja paikoin louhikkoista moreenia. Alemmilla tasoilla se on lähinnä lajittuneita maalajeja. Hienojakoisimmat alueet ovat peltoja Kovalan talon ympäristössä sekä entisiä peltoja Kovalanniemessä. Muualla maaperä on pääosin karkearakeista hiekkaa ja soraa. Kovalanniemen itäosassa on suota ja sen etelärannoilla matalia rantaluhtia. Niiranhiekan alueella on hiekkamuodostumien ympäröimä soistunut lampi. Tutkimusalue on valtaosaltaan rakentamatonta. Kovalanniemessä sijaitsee Kovalan maja, jonka pihapiirissä on ulkorakennuksia. Niemen länsiosassa on vedenottoon liittyviä rakenteita ja rakennus sekä sen itäpäässä on uimarantaan liittyvä rakennus.

Mannerjäätikö väistyi Kovalan alueelta noin 9100 eaa., jolloin vedenkorkeus oli noin 160 metriä nykyistä merenpintaa korkeammalla. Nykyistä Itämeren edeltäneen Ancyclusjärven vesi laski nopeasti ja noin 8000 eaa. alueen itäosan korkeimmat osat nousivat vedenpinnan yläpuolelle. Veden lasku jatkui, ja veden korkeuden ollessa noin 100 m vuoden 6800 eaa. vaiheilla Muinais-Päijänne kuroutui

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

omaksi järvaltaakseen Ancyclusjärvestä. Muinais-Päijänteen vesi alkoi sen jälkeen kohota ja pinnan nousu jatkui Äänekosken alueella noin 108 metriin asti, jolloin noin 5000 eaa. Heinolanharju murtui ja Muinais-Päijänteen vesi laski nopeasti 4–5 metriä. Ensin Muinais-Päijänteen ja sitten siitä itsenäistyneen Keiteleen pinta on laskenut Kovalan alueella jonkin verran nykyistä tasoaan alemmaksi tätä seuraavien noin 5000 vuoden aikana. Tarkkaa tietoa Keiteleen alimmasta tasosta Kovalan alueella ei ole, mutta korkeat rantavallit ja havainnot esihistoriasta aivan rannan tuntumassa tai rantavedessä viittaavat vedenpinnan olleen alueella hitaassa nousussa ennen ihmisen puuttumista Keiteleen lasku-uomien virtauksiin.

Vesistöhistorian perusteella aikavälille 6800–5000 eaa. ajoittuvat rantasidonnaiset esihistorialliset asuinpaikat ovat jääneet Muinais-Päijänteen tulvan alle, ja ne ovat rantavoimien tuhoamia. Tämä vastaa maastossa korkeustasoja 103–108 m. Lähiseudulta Laukaan Vehniältä tunnetaan noin vuoteen 8500 eaa. ajoitettava asuinpaikka, joka kertoo ensimmäisten ihmisten liikkuneen seudulla jo pian mannerjään väistymisen jälkeen. Tutkimusalueen korkeustasoilta 108–123 metriä voisi olla löydettävissä merkkejä esihistoriallisesta asutukselta ajalta 8000–6800 eaa. Myös vuoden 5000 eaa. jälkeen käytössä olleita rantasidonnaisia asuinpaikkoja alueelta voi olla löydettävissä maaperästä ja topografiasta riippuen, todennäköisimmin alle 104 metrin alapuolella.

Kovalan Niiranhiekan itäpuolen niemenkärkeä, jossa näkyy hyvin voimakkaasti muodostunut rantatörmä. Kuvattu luoteeseen.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kovalanniemen itäosan suomaastoa kuvattuna luoteeseen.

Maastotyö

Kovalan ja Kovalanniemen alueet tarkastettiin maastossa silmämääräisesti ja kattavasti yhteensä kolmen päivän aikana. Tutkimuspäivinä Keiteleen vesi oli matalalla ja kaikki alueen kuivana olevat rannat ja paikoin matalat rantavedetkin voitiin tutkia silmämääräisesti. Kaikkialle esihistoriallisten asuinpaikkojen löytymisen kannalta potentiaalsiin paikkoihin tehtiin lapiolla pohjamaahan saakka noin 25 x 25 cm kokoisia koepistoja, joista kaivettu maa käytiin tarkkaan lävitse kaivauslastalla. Maastossa ja rannoilla käytettiin myös monin paikoin metallinilmaisinta.

Maastossa tarkastettiin tunnettujen kiinteiden muinaisjäännösten nykytila ja niiden aluerajaukset. Itse muinaisjäännöksiin ei kajottu, mutta niiden ympäristöön aluerajauksien ulkopuolelle tehtiin lapiolla runsaasti koepistoja. Tällä tavoin pyrittiin varmistumaan, etteivät ne jatku rajauksien ulkopuolelle. Inventointialueella sijaitsevat löytöpaikat ja Keski-Suomen museon ilmoittamat Ilppari-ilmoitusten paikat tutkittiin tekemällä lapiolla koepistoja sekä metallinilmaisimella. Merkkejä vuonna 1780 laaditulle pitäjänkartalle merkitystä talosta etsittiin Kovalanniemen etelärannalta, josta löydettiin kahden uunin jäännökset.

Niiranhiekan kivikautiseen asuinpaikkaan liittyviä kvartsi-iskoksia muinaisjäännösalueen havaittiin pohjoispuolisella hiekkarannalla. Veden huuhtoman hietikon yläpuoliseen maastoon tehtiin koepistoja, mutta näistä ei löydetty merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta. Myöskään muualta

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

asuinpaikan ympäristöstä ei saatu havaintoja. *Kovalanniemen* kivikautisen asuinpaikan rajauksen sisällä sijaitsee nykyään vedenottoon liittyvä rakennus ja rakenteita. Kohteen säilyneisyyden selvittäminen ja rajauksen oikeellisuus edellyttäisivät tarkkuusinventointia.

Mahdollisesti rautakautiseksi arvellun *Kovalanniemi pohjoisranta* -nimisen löytöpaikan niemen keskiosiossa sijaitseva ympäristö tutkittiin metallinilmaisimella noin 60 metrin etäisyydelle Mj. rekisterissä ilmoitetuista koordinaateista ja alueelle tehtiin lapiolla runsaasti koepistoja. Paikalta ei kuitenkaan saatu mitään havaintoja esihistoriallisesta toiminnasta, mutta modernia metalliroskaa alueella oli poikkeuksellisen runsaasti. Koepistojen perusteella paikalla on ollut joskus peltoa tai niittyä. Muinaisjäännösrekisterissä on kohteen kohdalla myös toiset Kovalanniemen pohjoisrannalle sijoittuvat koordinaatit, joiden ympäristö tutkittiin samoin menetelmin. Myöskään täältä ei saatu mitään havaintoja esihistoriallisesta tai historiallisesta toiminnasta.

Maastossa tarkastettiin myös löytöpaikat *Kovalanniemi 3* ja *Kovalanniemi 4* löytöpaikat sekä tutkimusalueen ulkopuolella yksityisessä pihassa sijaitsevan *Kivirinne* -niminen kivikautisen löytöpaikan lähistöä tutkimusalueella. *Kovalanniemi 4* ja *Kivrinteen* ympäristössä tehtiin useita koepistoja ja lisäksi *Kovalanniemi 4* kohdalla tutkittiin rannat ja avoimet hiekkapinnat rantatörmässä. Keski-Suomen museon ilmoittamat kaksi Museovirastolle tehdyt Ilppari-ilmoitusta tarkastettiin maastossa metallinpaljastimella, mutta uusia arkeologisessa mielessä mielenkiintoisia havaintoja ei niiden ympäristöstä tehty.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kovalanniemen itäpään pitkää hiekkarantaa kuvattuna itään.

Tulos

Inventoinnissa Kovalanniemen ja Kovalan alueelta ei löytynyt uusia ennestään tuntemattomia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Ennestään tunnettujen kiinteiden muinaisjäännösten, kivikautisten asuinpaikkojen *Niiranhiekka* (Mj. rek. 992010001) ja *Kovalanniemi* (Mj.rek. 992010002) rajauskia ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan maastohavaintoja sekä aikaisempien inventointien tietoja. Kovalanniemestä löydettiin yksi aikaisemmin tuntematon ja muuna kulttuuriperintökohteena suojeltavaksi ehdotettava kohde *Kovalanniemi eteläranta*, joka on historiallisen ajan asuinpaikka. Lisäksi Kovalanniemestä löydettiin kaksi historiallisen ajan rajamerkkiä *Kovalanniemi 5* ja *6*, jotka on luetteloitu muina kohteina eivätkä ole arkeologisia suojelukohteita.

27.11.2025

Janne Soisalo

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Lähteet

Inventointi- ja tutkimusraportit

Kotivuori, H. 1982. *Päijänne-Keitele-kanava-alueen inventointi*. Museoviraston arkisto.

Vanhatalo, S. 1984. *Äänekosken muinaisjäännösten inventointikertomus*. Museoviraston arkisto.

Kirjallisuus

Kuninkaan kartasto Etelä-Suomesta 1776–1805. Toimittanut Erkki-Sakari Harju 2012. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Digitaaliset aineistot

Pitäjänpkartta Laukaa 1780, <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-200907293022>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,

<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

<https://kartta.museoverkko.fi/>

Vanhat kartat -sivusto <https://vanhatkartat.fi/#14/62.60623/25.78864>

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänpkartasto. 3221 06 Ia.* - /- - Äänekoski, Suolahti (--). Tiedosto 1082188. Kansallisarkisto. Viitattu 9.10.2025.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kohdeluettelo

1 ÄÄNEKOSKI NIIRANHIEKKA

Mjtunnus: 992010001
Laji: kiinteä muinaisjäänös (sm)
Ajoitus: kivikautinen
Tyyppi: asuinpaikat

Koordin: N 6942782 E 437053 (uudet koordinaatit)

Tutkijat: Pekka Miettinen tarkastus 1975, Irmeli Suviola inventointi 1982, Hannu Kotivuori 1982 inventointi, Simo Vanhatalo inventointi 1984 ja Janne Soisalo 2025 inventointi.

Huomiot: **Muinaisjäänösrekisteri:** Kohde sijaitsee Ala-Keiteleen rannalla, Kovalan talosta noin 350 m luoteeseen, mäntykankaalla. Alueella on useita hiekkakuoppia, mutta alueen itäosassa lienee asuinpaikkaa säästynyt. Maasto on melko tasaista, ainoastaan rantapenkereen reuna on jyrkkä. Esinelöydöt ovat niemen pohjoisrannan hietikolta. Rantatörmällä on havaittu osin sortunut liesikiveys.

Soisalo 2025: Muinaisjäänösrekisterin kuvauksessa on ristiriitaisuuksia kohteen nykytilan sekä sen nykyisen muinaisjäänösrajausten kanssa. Muinaisjäänöksen läheisyydessä tai länsipuolella ei ole hiekkakuoppia, vaan lähimmät hiekkakuopat sijaitsevat noin 115 metriä muinaisjäänöksen itäpuolella soistuneen lammen vastarannalla. Myöskään jyrkkiä rantatörmä ei muinaisjäänöksen läheisyydestä löydy. Niitä on sen itäpuolisen niemen itä- ja pohjoisrannalla. Nykyinen muinaisjäänöksen rajausta sijaitsee metsässä ja soistuneen lammen rannalla noin 40 metriä etelään hiekkarannasta, josta löydöt on tehty. Alueelta ajetusta hiekasta on 1933 löydetty kiviveitsi K-S M 187, joka lienee peräisin jostain niemen itäosan hiekkakuopasta ajetusta kuormasta. Tarkempaa löytöpaikkaa ei pysty enää selvittämään.

Nykyinen muinaisjäänösalue sijaitsee soistuneen lammen itärannalla metsässä, jota halkoo hiekkarannalle vievä metsätie. Paikalla on myös useampi autoille tien varteen tehty pysäköintipaikka. Osa rajauksesta on suorantaa ja suota. Maaperä paikalla on kuivilla osin suurikivistä moreenia. Muinaisjäänösalue on tietä ja pysäköintipaikkoja lukuun ottamatta säilynyt ehjänä. Muinaisjäänösrajausten ulkopuolelle tehtiin inventoinnissa lapiolla koepistoja, mutta niistä ei saatu havaintoja kivikautisen asuinpaikan jatkumisesta metsässä rajauksen ulkopuolelle. Maaperä ympäristössä oli kivistä moreenia ja maasto tasaista.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Niiranhiekkä -nimiseltä hiekkarannalta muinaisjäännösalueen pohjoispuolelta löytyi inventoinnissa muutamia pieniä kvartsi-iskoksia. Aaltojen huuhtoman rantahietikon yläpuolelle tehtiin useita koepistoja lapiolla, mutta muita merkkejä asuinpaikasta ei löytynyt. Rantavoimat ovat kasanneet hiekkaa loivaksi valliksi, jonka mantereen puolella maasto laskee hieman ja on rannan itäosassa suota, länsiosassa puolestaan kivistä moreenia. Ilmeisesti rannalla sijainnut kivikautinen asuinpaikka on jäänyt pääosin rantavoimien armoille ja nousevan veden alle. Tämän seurauksena löydöt ovat sekoittuneina rantahiekkaan. Rantatörmällä havaitun osittain sortuneen lieden (Kotivuori 1982) ilmoitettu sijainti (arvioitu kartalta) N 6942811 E 436935 ei vastaa inventointiraportin kuvausta tai kuvia. Paikalla on nyt jyrkkä kivinen rantatörmä, jossa ei havaittu jälkeäkään liedestä. Hiekkaa paikalla ei ollut kuin rantavedessä. Lietä ei löytynyt, vaikka koko rantatörmä käveltiin läpi Niirahiekan rannan ja tutkimusalueen länsipään välillä. Myös koko Niiranhiekan itäpuolisen niemen rantatörmät käytiin läpi, mutta valokuvia vastaavaa paikkaa ei löytynyt.

Asuinpaikan rajausta ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan maastohavaintoja ja aikaisempien inventointien tietoja, joissa löytöjen kerrotaan olevan peräisin rantahietikolta.

Vasemmalla: Ote Kotivuoren inventointiraportin kartasta. Asuinpaikka on merkitty nykyistä rajausta pohjoisemmaksi rannalle. Lieden paikka merkitty X kirjaimella 100 m luoteeseen asuinpaikasta.

Oikealla: Asuinpaikan nykyinen rajausta Muinaisjäännösrekisterissä.

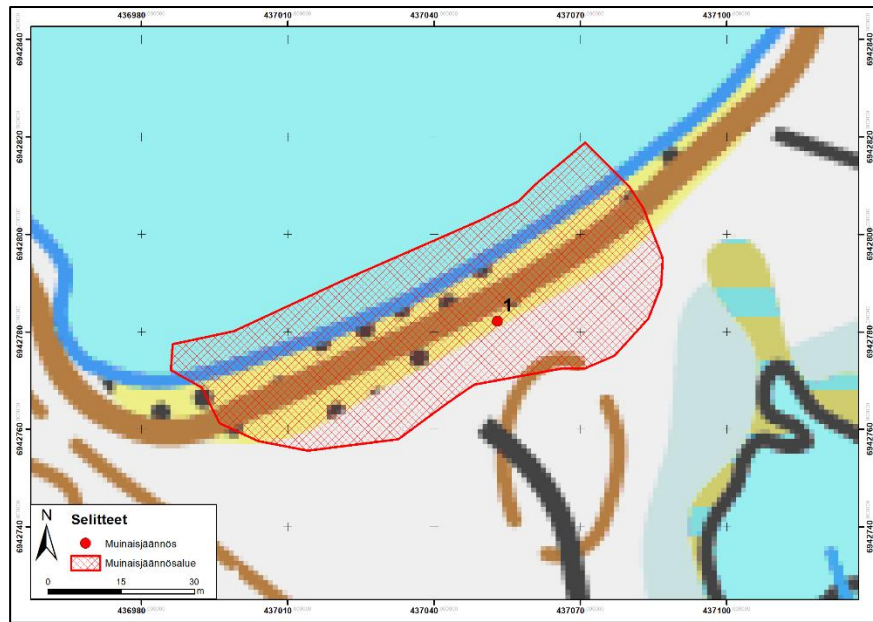
Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Muinaisjäännöksen *Niiranhiekkä* ehdotettu uusi aluerajaus škartalla. Uusi muinaisjäännösrajaus merkitty punaisella rasterilla.

Nykyisen asuinpaikkarajauksen suohon rajautuvaa maastoa kuvattuna etelään.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Vasemmalla: asuinpaikkaa kuvattuna etelään. *Oikealla:* asuinpaikkaa kuvattuna pohjoiseen.

Niiranhiekan rantaa kuvattuna länteen. Hiekkainen ranta rajautuu etelässä näillä kohdin suohon.

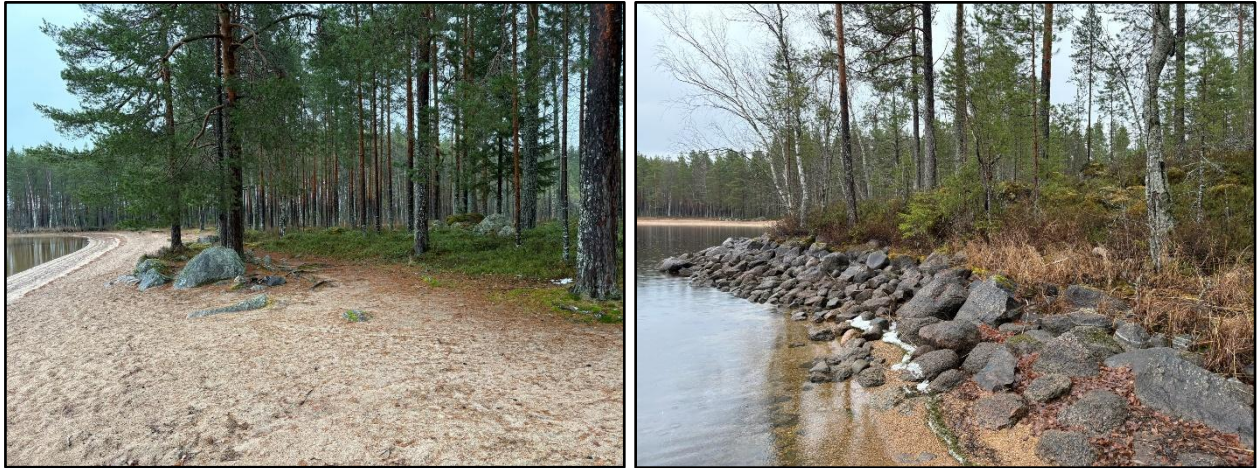
Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Vasemmalla: Niiranhiekan rannalla on pieni moreenikumpare, jonka edustalta hiekalta löytyi suurin oas kvartsi-iskoksista. Kuvattu itään. *Oikealla:* Kotivuoren inventointiraportissa ilmoittama sortuvan hiekkaisen rantatörmän ja lieden paikka kuvattuna kaakkoon.

2 ÄÄNEKOSKI KOVALANNIEMI

Mjtunnus: 992010002
Laji: kiinteä muinaisjäännös (sm)
Ajoitus: kivikautinen
Tyyppi: asuinpaikat

Koordin: N 6942390 E 437604

Tutkijat: Hannu Kotivuori 1982 inventointi, Simo Vanhatalo 1984 inventointi ja Janne Soisalo 2025 inventointi.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Kohde sijaitsee Ala-Keiteleen Kovalanniemen tyvessä, kohdassa, jossa niemi on kapeimmillaan. Alue on mäntykangasta, maaperä on soraa. Paikalta on löytynyt kvartsi-iskoksia. Kovalanniemen leirikeskuksen piha-alueelta kerrotaan löytyneen pienen kivitaltan, joka on joutunut hukkaan. Taltan löytäjän osoittaman löytöpaikan koordinaatit ovat: p= 6945160, y= 3437870, z= 100 m mpy.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

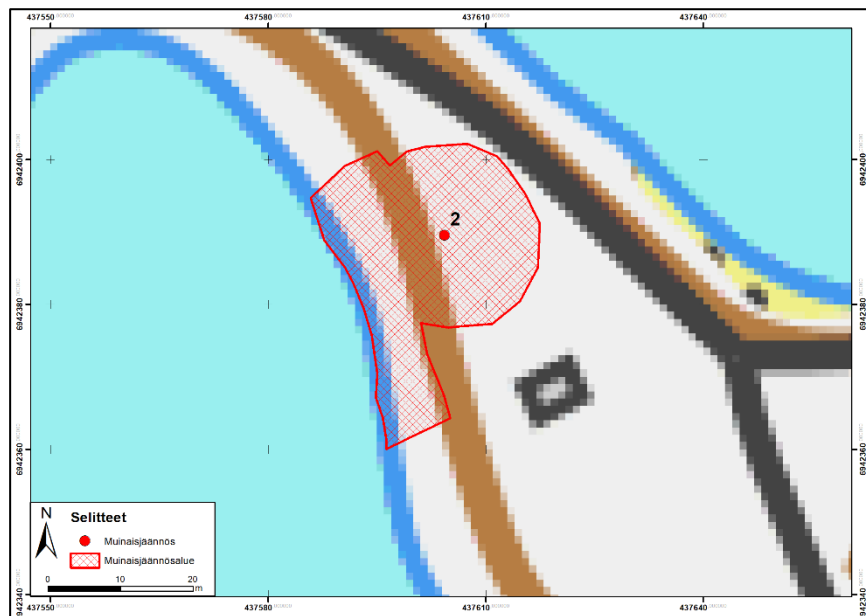
+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kotivuori 1982: Löytöpaikka on Ala-Keiteleehen kurottuvan polvekkeisen Kovalanniemen tyvessä; paikassa, jossa niemi on kapeimmillaan. Iskoksista neljä oli kannaksen halkovan ojan Ruokolahden puoleisessa päässä, murrosmaassa. Yksi iskoksista oli niemellä sijaitsevan "leirikeskuksen" rannassa janoin 200 m edellisestä kaakkoon. Kannaksen kohdalla maaperä on soraa, yksittäisen kvartsi-iskoksen löytöpaikalla hienoa hiekkaa (ks. peruskartta s. 76, erillinen löytökohta on kartan x). Mäntykangasta, jolla on heikko aluskasvillisuus.

Soisalo 2025: Inventoinnissa havaittiin muinaisjäännösalueen sisälle rakennetun vedenottoon liittyviä rakenteita ja aitaus. Paikalla on tehty myös maansiirtotöitä. Muinaisjäännöksen sisällä oleva alue vaikuttaa pääosin tuhoutuneelta, vaikka ehjääkin maata näyttäisi olevan paikoin jäljellä. Muinaisjäännösalueen ympärille on rakennettu vedenottoon liittyviä rakenteita ja sen kaakkoispuolella on vedenottamo. Ehjää maaperää on jäljellä lähinnä muinaisjäännösalueen ja rannan välissä, josta Kotivuori 1982 on löytänyt yhden iskoksen. Muinaisjäännösalueen ympärille tehtiin runsaasti koekuoppia ja kuivilla olleet ranta-alueet käytiin läpi. Muinaisjäännösaluetta ehdotetaan laajennettavaksi rantaan saakka nykyisen rajauksen kohdalla ja siitä hieman etelään, jotta se kattaisi iskoksen löytöpaikan. Asuinpaikan säilyneisyyden ja laajuuden arviointi edellyttäisi tarkkuusinventointia.

Leirikeskuksen luota löydetyn taltan koordinaatit ovat väärät eikä löytöpaikkaa ole merkitty Kotivuoren 1982 inventoinnin kartalle. Leirikeskuksen alueelle niemeen tehtiin koepistoja lapiolla ja kaikki avoimet maanpinnat sekä rantatörmät käytiin läpi, mutta niemen alueelta ei löytynyt mitään merkkejä kivikautisesta toiminnasta.

Muinaisjäännöksen *Kovalanniemi* sijainti kartalla. Muinaisjäännösrajaus merkitty punaisella viivoituksella.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Muinaisjäännösaluetta kuvattuna Kovalanniemeen johtavalta tieltä länteen.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Muinaisjäännöksen ja rannan välistä aluetta kuvattuna kaakkoon.

Muinaisjäännösalue kuvattuna kaakkoon.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

3 ÄÄNEKOSKI KOVALANNIEMI ETELÄRANTA

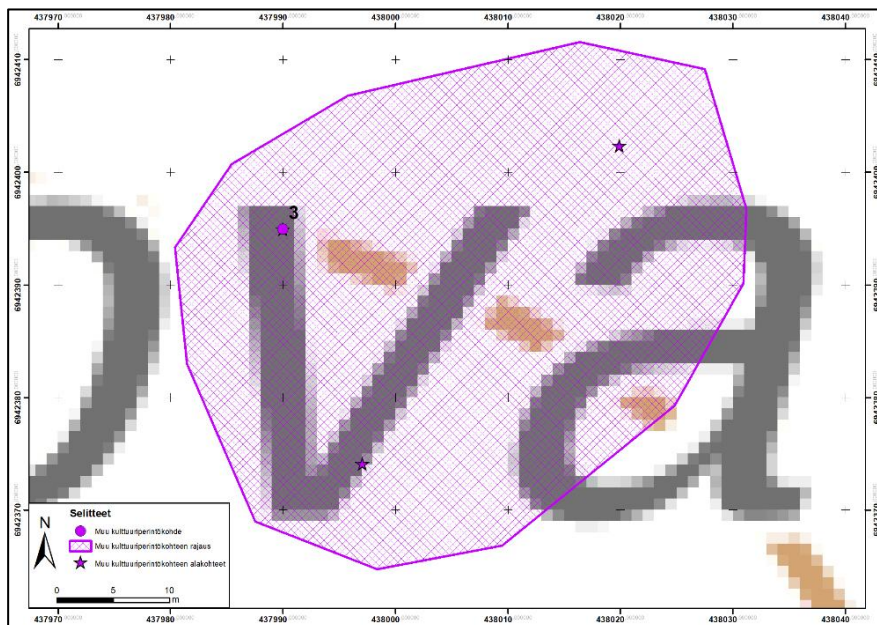
Mjtunnus: uusi kohde
Laji: muu kulttuuriperintökohde (s)
Ajoitus: historiallinen
Tyyppi: asuinpaikat

Koordin: N 6942395 E 437990

Tutkijat: Janne Soisalo 2025 inventointi.

Huomiot: **Soisalo 2025:** Paikalle on merkitty vuonna 1780 laaditulle Laukaan pitäjänkartalle talo ja peltoa. Myöhemmillä kartoilla taloa ei enää ole, mutta paikalla on peltoa vielä vuoden 1969 peruskartalla. Sen jälkeen pellot on metsitetty kuusella ja paikalla on nyt varttunutta kuusikkoa. Kohdassa N 6942395 E 437990 on suuri uunin raunio 3 x 3 m, korkeus 1 m. Raunio koostuu luontaisista kivistä ja on sammaleen peittämä. Paikalla ei ole säilynyt muita rakenteita ja raunion ympärillä maa on ollut peltoa.

Uunin rauniosta noin 20 m kaakkoon sijaitsee toinen melkein samankokoinen, mutta hieman maansekainen röykkiö paikassa N 6942374 E 437997. Röykkiö näyttäisi olevan uunin raunio, johon on myöhemmin kerätty kiviä ympäröivästä pellostä. Myös tämän raunion ympäristö on vanhaa peltoa eikä muita rakenteita ole säilynyt. Näiden kahden uuninraunion pohjoispuolella paikassa N 6942402 E 438020 on huomattavasti kahta edellä mainittua pienempi röykkiö, joka on kooltaan 1 x 1 m, korkeus noin puoli metriä. Röykkiössä kasvaa suuri haapa. Kyseessä on todennäköisesti viljelyröykkiö.

Muun kulttuuriperintökohteen *Kovalanniemi eteläranta sijainti* kartalla. Aluerajaus merkitty sinisellä rasterilla.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Uuninraunio N 6942395 E 437990 kuvattuna kaakkoon.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Uuninraunio N 6942374 E 437997 kuvattuna länteen.

Röykkiö N 6942402 E 438020 kuvattuna kaakkoon.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

4 ÄÄNEKOSKI KOVALANNIEMI 3

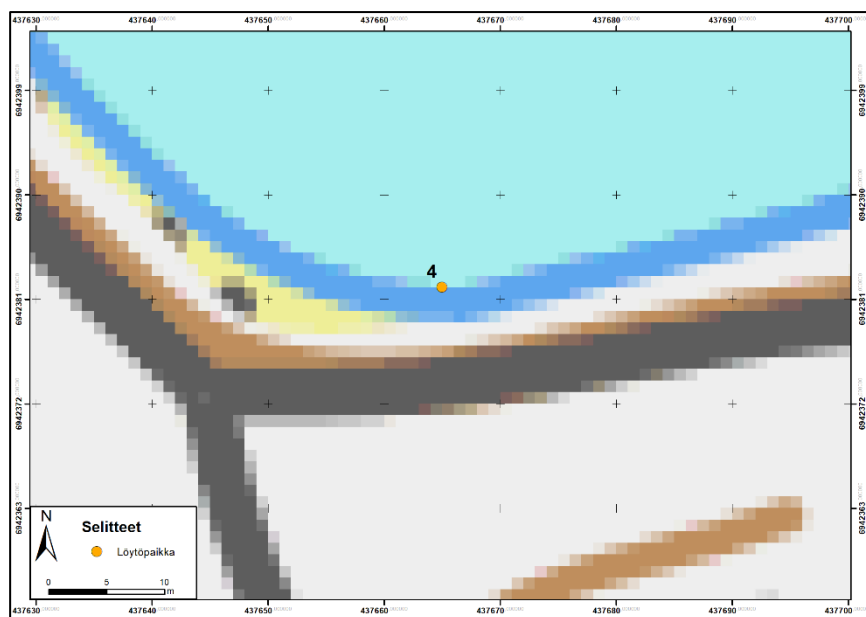
Mjtunnus: 1000052639
Laji: löytöpaikka
Ajoitus: historiallinen
Tyyppi: löytöpaikat

Koordin: N 6959460 E 359462

Tutkijat: Janne Soisalo 2025 inventointi.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Rannalta löytyi metallinetsinnässä rautaesineen katkelma. Ilppari ILM 20610.

Soisalo 2025: Esine on hammastangon katkelma. Löytöpaikka ja sen ympäristö käytiin metallinilmaisimella laajalti läpi veden ollessa matalalla. Rantasorasta löytyi useita moderneja nauvoja. Samalla tarkastettiin n. 30 metriä löytöpaikasta luoteeseen Ilpparikohde, josta on löytynyt uudelle ajalle ajoittuva kellon vetoavain. Kummastakaan paikasta ei löytynyt mitään merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Löytöpaikan *Kovalanniemi 3* sijainti kartalla.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

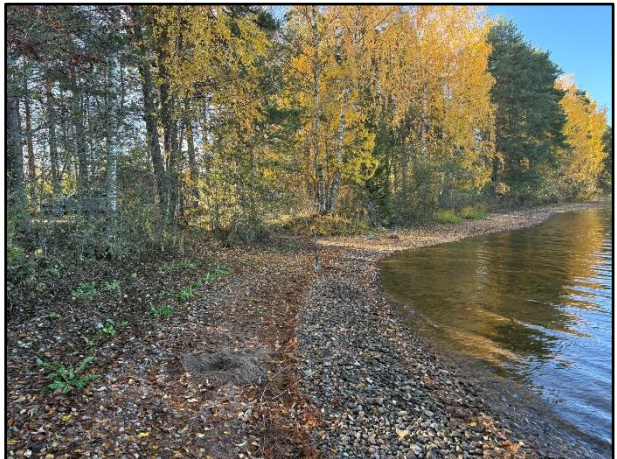
Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Löytöpaikka sijaitsee rantaviivan mutkan kohdalla. Kuvan etualalla kohta, josta on tehty Ilppari-ilmoitus uudelle ajalle ajoittuvasta kellon vetoavaimesta.

Vasemmalla: löytöpaikka kuvattuna kaakkoon. Oikealla: löytöpaikka kuvattuna länteen.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

5 ÄÄNEKOSKI KOVALANNIEMI 4

Mjtunnus: 1000055452

Laji: löytöpaikka

Ajoitus: kivistä

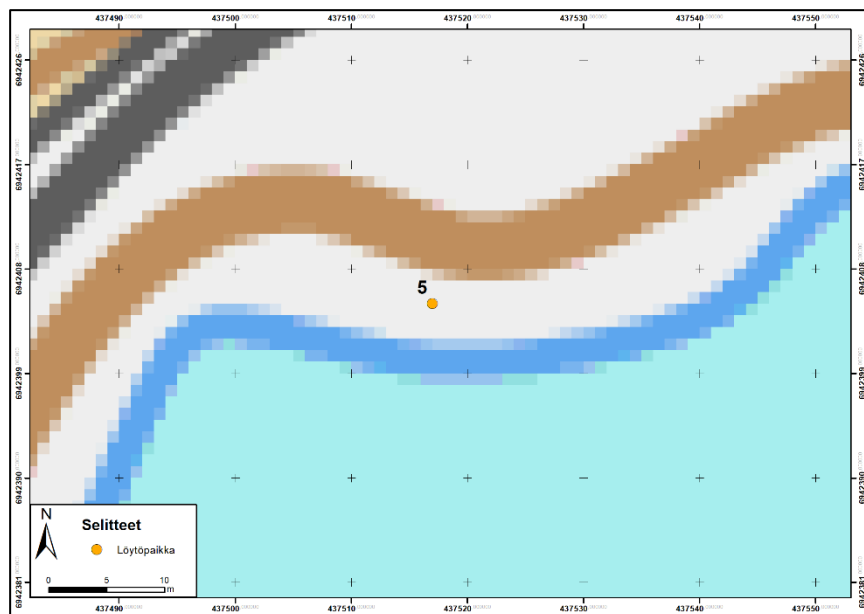
Tyyppi: löytöpaikat

Koordin: N 6942405 E 437517

Tutkijat: Janne Soisalo 2025 inventointi.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Rannalta on löytynyt kvartsi-iskos tai -esine (Ilppari ILM16457).

Soisalo 2025: Paikalla on pieni hiekkainen niemeke, jonka rantatörmät ovat korkeat ja sortuvaa hiekkaa on paikoin näkyvillä. Niemekkeen laki on tasainen ja siinä pienen modernin rakennuksen perustukset. Ranta ja sortuvat törmät käytiin tarkoin läpi ja törmän päälle niemekkeen laelle tehtiin lapiolla useita koepistoja, mutta niissä oli vain puhdasta luontaista hiekkaa. Paikalla ei havaittu mitään merkkejä kivistä asuinpaikasta.

Löytöpaikan Kovalanniemi 4 sijainti kartalla.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Löytöpaikka kuvattuna länteen.

Vasemmalla: löytöpaikan yläpuolista maastoa kuvattuna itään. *Oikealla:* löytöpaikan yläpuolista maastoa kuvattuna etelään.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

6 ÄÄNEKOSKI KOVALANNIEMI POHJOISRANTA

Mjtunnus: 1000038201
Laji: löytöpaikka
Ajoitus: rautakautinen, ajoittamaton
Tyyppi: löytöpaikat

Koordin: N 6942380 E 438120

Tutkijat: Janne Soisalo 2025 inventointi.

Huomiot: **Muinaisjäännösrekisteri:** Paikalta on löytynyt kuparipellin kappaleita, raudankatkelma, rautakuonaa ja kuonaantunutta savea.

Soisalo 2025: Koordinaattien ilmoittama paikka sijaitsee Kovalanniemen sisäosassa entisen, kuusella metsitetyn pellon ja suomaaston väliin jäävällä tasaisella alueella. Paikalla kasvaa vanhaa sekametsää, mutta koepistojen perusteella se on joskus ollut peltoa tai niittyä. Maaperä on kivetöntä hiesua. Löytöpaikan ympäristö tutkittiin metallinilmaisimella noin 60 metrin säteellä ilmoitetuista koordinaateista ja alueelle tehtiin lukuisia koepistoja lapiolla. Alueelta ei saatu mitään havaintoja, jotka toisivat selvyyttä Muinaisjäännösrekisterin tietoihin. Sen sijaan modernia 1900-luvulle ajoittuvaa metalli- ja lasiroskaa löytyi poikkeuksellisen runsaasti.

Muinaisjäännösrekisterissä ilmoitetaan myös toiset koordinaatit N 6942469 E 437974. Nämä sijoittuvat Kovalanniemen pohjoisrannalle pohjoiseen työntyvään pieneen niemekkeeseen. Paikalla on noin 2 m korkea rantatörmä, jonka eteläpuolella on loivasti etelään nousevaa mäntykangasta. Maaperä paikalla on hiekkaa ja kiviä. Rantatörmän päällä kulkee Kovalanniemen pohjoisrantaa pitkin kulkeva polku. Paikkaa tutkittiin metallinpaljastimella ja sinne tehtiin lapiolla koepistoja, mutta mitään arkeologisesti mielenkiintoista ei löytynyt. Tältäkin paikalta löydettiin runsaasti modernia roskaa ja lasia. Paikasta noin 50 m lounaaseen on tehty Ilppari-ilmoitus tunnistamattomasta rautaesineestä. Tämän löytöpaikka tarkastettiin metallinilmaisimella ja lapiolla tehdyillä koepistoilla. Mitään ei löytynyt.

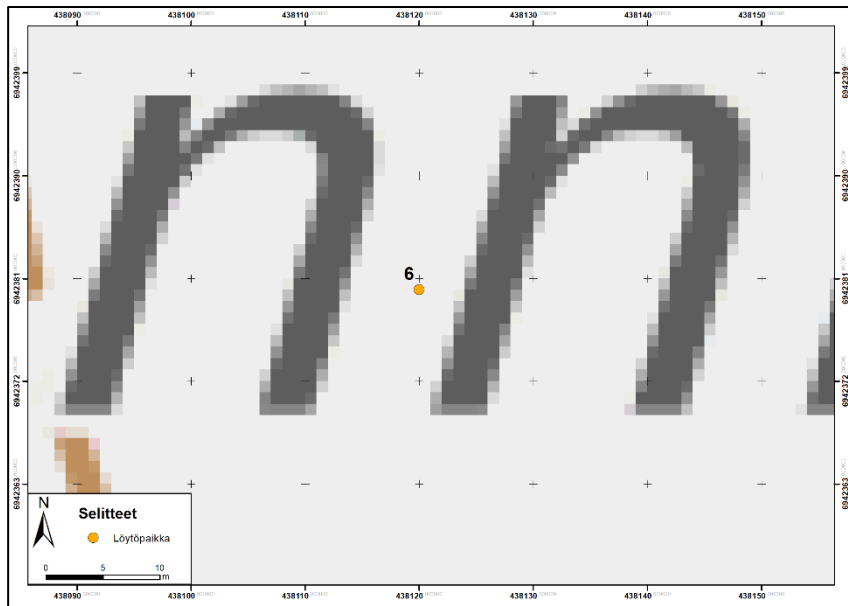
Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Löytöpaikan Kovalanniemi pohjoisranta sijainti kartalla.

Löytöpaikka kuvattuna etelään.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Vasemmallä: löytöpaikkaa kuvattuna etelään. *Oikealla:* löytöpaikkaa kuvattuna pohjoiseen

Kovalanniemen pohjoisrannalla olevaa löytöpaikkaa? N 6942469 E 437974 kuvattuna itään.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Vasemmalla: Kovalanniemen pohjoisrannan löytöpaikkaa N 6942469 E 437974 kuvattuna rantaa pitkin itään. *Oikealla:* löytöpaikkaa N 6942469 E 437974 kuvattuna länteen.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

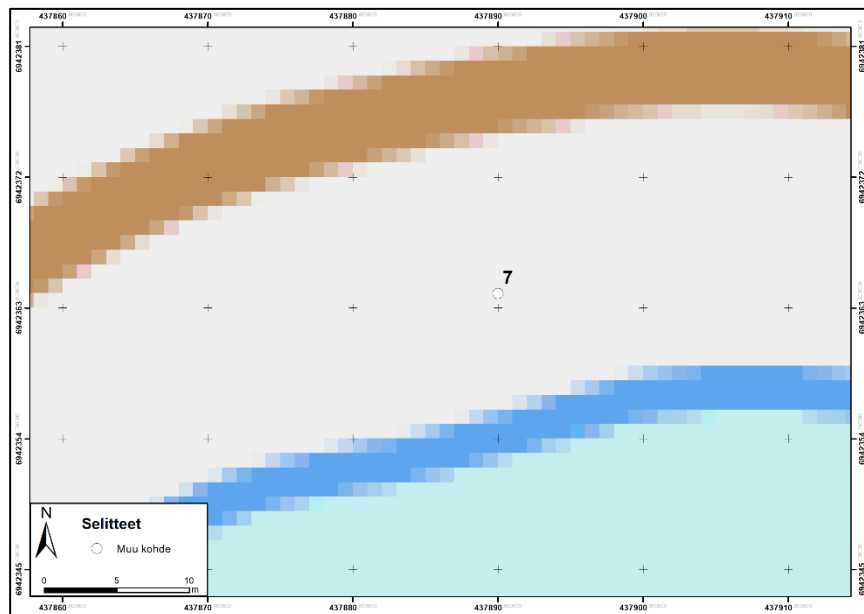
7 ÄÄNEKOSKI KOVALANNIEMI 5

Mjtunnus: uusi kohde
Laji: muu kohde
Ajoitus: historiallinen
Tyyppi: kivrakenteet, rajamerkit

Koordin: N 6942364 E 437890

Tutkijat: Janne Soisalo 2025 inventointi.

Huomiot: **Soisalo 2025:** Kovalanniemen etelärannalla rantatörmän päällä sijaitsee vanha rajamerkki, joka on nykyisten kiinteistörajojen kulmassa. Kivistä ladottu neliömuotoinen perusta on kooltaan 1,5 x 1,5 m, korkeus 50 cm. Latomuksen keskellä on pystykivi, jossa on jäkälän peittämiä kaiverruksia. Rajamerkin vierestä kulkee Kovalanniemen etelärantaa pitkin kulkeva polku. Samalla rajalla on Kovalanniemen pohjoisrannalla samanlainen rajamerkki *Kovalanniemi 6*.

Rajamerkin *Kovalanniemi 5* sijainti kartalla.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Rajamerkki kuvattuna lounaaseen.

Vasemmallä: rajamerkin pystykivi kuvattuna itään. Oikealla: rajamerkki kuvattuna etelään.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

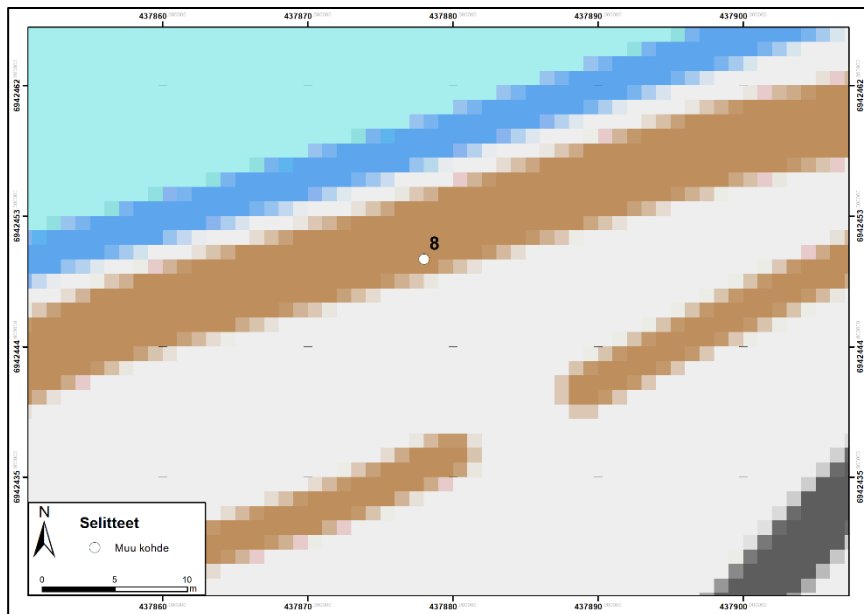
8 ÄÄNEKOSKI KOVALANNIEMI 6

Mjtunnus: uusi kohde
Laji: muu kohde
Ajoitus: historiallinen
Tyyppi: kivirakenteet, rajamerkit

Koordin: N 6942450 E 437878

Tutkijat: Janne Soisalo 2025 inventointi.

Huomiot: **Soisalo 2025:** Kovalanniemen pohjoisrannalla rantatörmän päällä sijaitsee vanha rajamerkki, joka on nykyisten kiinteistörajojen kulmassa. Kivistä ladottu neliönmuotoinen perusta on kooltaan 1,5 x 1,5 m, korkeus 50 cm. Latomuksen keskellä on kaatunut pystykivi. Rajamerkin vierestä kulkee Kovalanniemen pohjoisrantaa pitkin kulkeva polku. Samalla rajalla on Kovalanniemen etelärannalla samanlainen rajamerkki *Kovalanniemi 6*.

Rajamerkin *Kovalanniemi 6* sijainti kartalla.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Rajamerkki kuvattuna itään.

Vasemmallä: rajamerkki kuvattuna etelään. *Oikealla:* rajamerkki kuvattuna länteen.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Yleiskuvia alueelta

Kovalan länsiosan harjanteen rinnettä kuvattuna pohjoiseen.

Kovalan luoteisosan rantaa kuvattuna länteen.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Niiranhiekkan itäpuolisen niemen kärkeä kuvattuna pohjoiseen.

Kovalan talon itäpuolista peltoa kuvattuna pohjoiseen.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kuva tutkimusalueen ulkopuolelle jäävän kivistä löytöpaikan Kivirinne läheisyydestä tutkimusalueen puolelta. Paikalle näkerrettiin lapiolla koepistoja kivien väliin.

Kovalan majan rantaa kuvattuna kaakkoon.

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

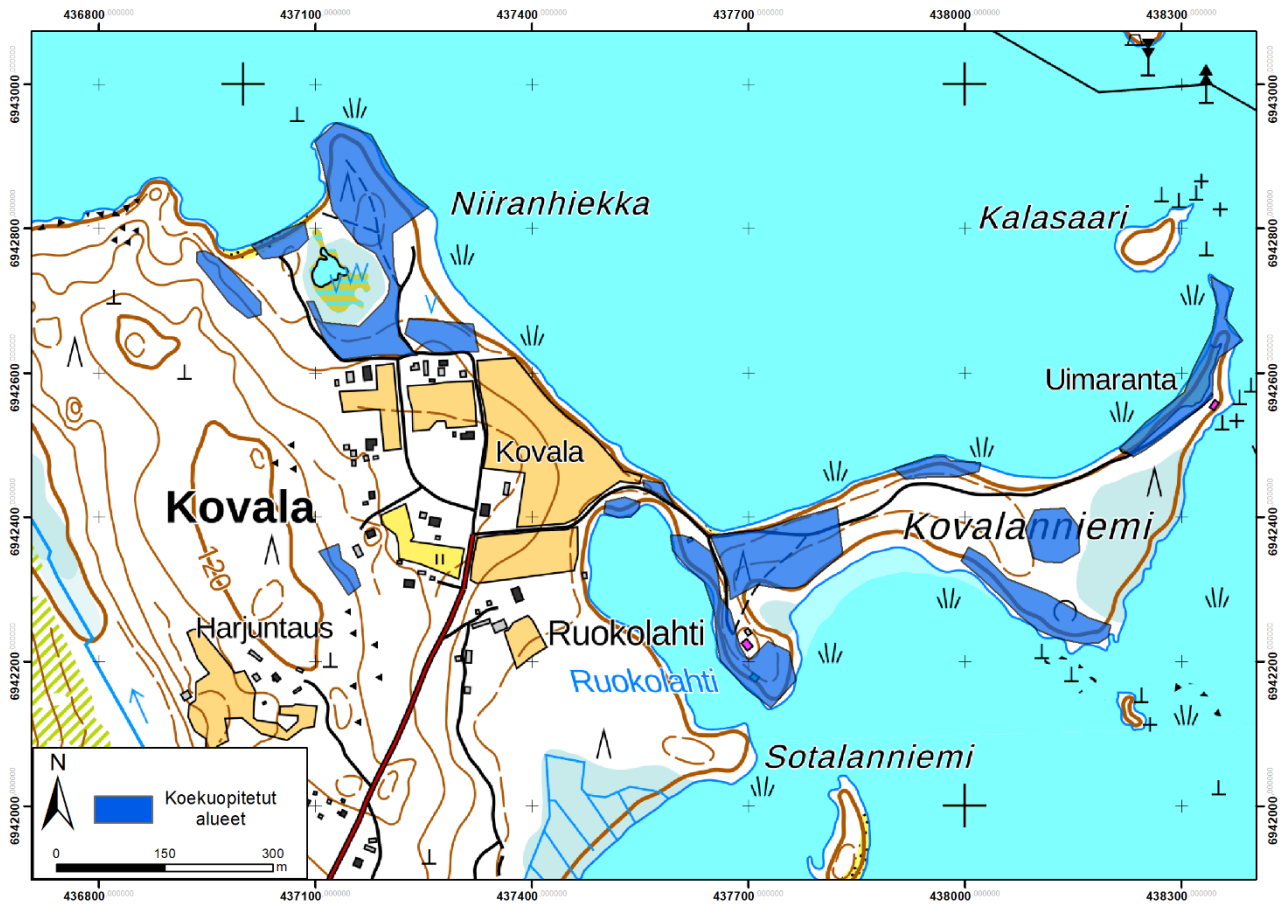
Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi

Kartta maastossa koepistoin tutkituista alueista

Arkeologitoimisto Aleksandria Oy

Y-tunnus 3440021-3

Paasitie 3a, 02330 Espoo

+358 45 801 9900

info@arkeologitoimisto.fi